

Guía Docente				
Datos Identificativos				2024/25
Asignatura (*)	Paisaxe Cultural	Código	630G03023	
Titulación				
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Departamento profesorado másterProxectos Arquitectónicos, Urbanismo e Composición			
Coordinación	Caridad Graña, Juan Antonio	Correo electrónico	juan.caridad@udc.es	
Profesorado	Caridad Graña, Juan Antonio Río Vázquez, Antonio Santiago	Correo electrónico	juan.caridad@udc.es antonio.rio.vazquez@udc.es	
Web	paisaje.udc.es			
Descrición xeral	<p>Nesta materia preséntase a Paisaxe Cultural como unha realidade arquitectónica e xeográfica complexa, integrada por compoñentes naturais e culturais, tanxibles e intanxibles, cuxa combinación configura o seu carácter, e que debe abordarse desde diferentes perspectivas.</p> <p>É importante analizar a problemática que se xera na protección e a conservación das paisaxes culturais, o abandono, a introdución de novos usos e as relacións entre turismo e patrimonio, xeografía e arquitectura. O alumnado debe coñecer os mecanismos de estudo e avaliación destes procesos e analizar as estratexias que permitan minimizar os impactos negativos e maximizar os efectos positivos, contribuíndo a mellorar a calidade de vida da sociedade.</p> <p>Ao mesmo tempo, o proxecto interdisciplinar constitúe a ferramenta de intervención sobre as paisaxes culturais a distintas escalas. É necesario coñecer as figuras de plan urbano e territorial e as súas implicacións respecto ao patrimonio, así como ter a capacidade de valorar críticamente as súas posibilidades de acción.</p> <p>Por tanto, a materia posúe un dobre obxectivo principal: analizar reflexivamente os valores arquitectónicos e xeográficos da paisaxe e coñecer polo miúdo as ferramentas que a ordenación territorial poida facilitar en relación a eses valores.</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Ser capaz de realizar estudos de avaliación da paisaxe cultural e de planificación de usos do solo a escala de detalle, local e rexional, e definir medidas de protección fronte ao impacto ambiental e de desenvolvemento.	A20	B1	C1
	A21	B2	C2
	A22	B3	C3
	A26	B4	C4
	A29	B5	C5
	A33	B6	C6
	A35	B8	C7
	A37	B13	C8
	A45		
	A46		

Ser capaz de intervir nas paisaxes culturais de valor e redactar e/ou colaborar na execución dos proxectos de restauración, rehabilitación e desenvolvemento, de acordo coas atribucións profesionais da titulación do alumno	A17 A20 A21 A22 A27 A28 A29 A33 A35 A37 A44 A45 A46	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B8 B13	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8
Ser capaz de realizar tarefas de catalogación e definición das medidas de protección de paisaxes culturais de valor.	A17 A20 A21 A22 A26 A29 A35 A37 A44 A45 A46	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B8 B13	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8
Entender a paisaxe cultural como unha realidade complexa, integrada por compoñentes naturais e culturais, tanxibles e intanxibles, que afectan á arquitectura e á xeografía	A17 A18 A21 A23 A26 A28 A33 A35 A37 A43 A44	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B8	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8
Analizar a problemática que se xera na protección das Paisaxes Culturais, na súa conservación e na integración nas políticas de ordenación territorial e urbanísticas.	A17 A18 A19 A21 A22 A26 A27 A28 A29 A37 A43 A46	B1 B2 B3 B4 B5 B8 B13	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8

Contidos	
Temas	Subtemas

1.- Paisaxe e cultura: a paisaxe como arquitectura	<p>1.1. Introducción ás paisaxes culturais</p> <p>1.2. Análise e interpretación das paisaxes culturais</p> <p>1.3. Paisaxes culturais e a súa tipoloxía</p> <p>1.4. As paisaxes culturais na historia</p> <p>1.5. Historia da paisaxe cultural en Galicia</p>
2.- As paisaxes culturais: concepto normativa e casos.	<p>2.1. Paisaxe cultural e protección do patrimonio.</p> <p>2.2. Rexistro, inventario e catalogación.</p> <p>2.3. Paisaxe cultural, e proxecto do territorio.</p>
3.- Paisaxe cultural, patrimonio e ordenación do territorio desde a Arquitectura.	<p>3.1. Cultura, territorio e percepción como bases da paisaxe cultural</p> <p>3.2. Paisaxe cultural e transformación do territorio</p> <p>3.3. Escala como representación, traballo e intervención</p> <p>3.4. Conceptos de ordenación do territorio e plan inherentes á paisaxe cultural</p> <p>3.5. Intervencións sobre a paisaxe cultural en Galicia</p>
4.- As paisaxes culturais na Xeografía moderna.	<p>4.1. A invención da paisaxe xeográfica por Humboldt</p> <p>4.2. A reconfiguración post- humboldtiana da noción de paisaxe</p> <p>4.3. O nacemento do concepto de paisaxe cultural saueriano e os seus vínculos coa escola xeográfica vidaliana</p> <p>4.4. Os estudos clásicos de paisaxe cultural</p>
5.- A nova Xeografía cultural e a pegada da paisaxe: a forza dos discursos e a representación.	<p>5.1. A Xeografía Humanística</p> <p>5.2. A interpretación simbólica da paisaxe en Xeografía</p> <p>5.3. A paisaxe como discurso</p> <p>5.4. Visións integradoras actuais da paisaxe en Xeografía</p>
6.- Paisaxe cultural, patrimonio e ordenación do territorio desde a Xeografía.	<p>6.1. O longo percorrido cara á incorporación da paisaxe cultural na lexislación e planificación</p> <p>6.2. Procesos de patrimonialización e paisaxe cultural</p> <p>6.3 Interpretacións críticas das paisaxes culturais da UNESCO</p>

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A17 A18 A19 A20 A21 A22 A23 A26 A27 A28 A29 A33 A35 A37 A43 A44 A45 A46	30	0	30
Aprendizaxe colaborativa	A17 A18 A19 A20 A21 A22 A23 A26 A27 A28 A29 A33 A35 A37 A43 A44 A45 A46 B1 B2 B3 B4 B5 B6 B8 B13 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8	35	35	70
Traballos tutelados	A17 A18 A19 A20 A21 A22 A23 A26 A27 A28 A29 A33 A35 A37 A43 A44 A45 A46	15	30	45
Atención personalizada		5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	As diferentes exposicións teóricas do profesorado permitirán ao alumnado adquirir o coñecementos que dean soporte ao resto das actividades expostas na materia e desenvolver as competencias requiridas para a titulación.
Aprendizaxe colaborativa	A través da constitución de grupos de traballo, o alumnado traballará sobre os diferentes temas propostos de modo que obteñan resultados propios, guiados polo profesorado asignado á materia
Traballos tutelados	Os traballos tutelados de cada un dos bloques da materia, permitirá ao alumnado verificar os coñecementos adquiridos mediante as sesións maxistras e o traballo colaborativo de modo que se adquiran as competencias expostas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa Traballos tutelados Sesión maxistral	<p>A metodoloxía de ensino-aprendizaxe estará baseada en clases maxistras dos aspectos teóricos, acompañadas por material TIC (computador, canón de vídeo, acceso web da materia) relacionado coas paisaxes culturais, e combinadas con exemplos e aplicacións prácticas concretas sobre os diversos campos da materia. Tamén se realizarán lecturas críticas de textos fundamentais para a comprensión das paisaxes culturais. Atenderanse as dúbidas e comentarios que poidan xurdir durante a clase ou despois dela.</p> <p>Realizaranse visitas aos lugares de interese comentados nos contidos da materia, contando cos coñecementos dos docentes para explicar e ensinar ao alumnado as diversas especificidades do lugar, verificando in situ, o exposto nas aulas. Atenderanse de modo individual e colectivo as dúbidas xurdidas..</p> <p>Como complemento das sesións e con obxecto de promover a aprendizaxe autónoma e grupal dos estudantes, desenvolveranse traballos prácticos por parte dos alumnos, (contando con métodos de aprendizaxe colaborativa), nos que se contará coa atención personalizada dos profesores, cos que se poderá contactar virtualmente a través do correo electrónico, as ferramentas Moodle ou Teams, postas ao dispor da Universidade, ou presencialmente nas horas de titorías fixadas.</p> <p>O alumnado colócase espacial e conceptualmente, polo profesorado, no centro do ensino e a aprendizaxe.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A17 A18 A19 A20 A21 A22 A23 A26 A27 A28 A29 A33 A35 A37 A43 A44 A45 A46	Trabaja realizado por cada alumno con la tutela del profesor sobre un tema de los tratados en las sesiones magistrales. Estos trabajos serán entregados al profesor y/o expuestos por los alumnos en clase.	100

Observacións avaliación

A avaliación da aprendizaxe debe comprender tanto o proceso como o resultado obtido. O rendemento do alumno na materia cursada depende, entre outros, da combinación de dous factores: o esforzo realizado e a capacidade do propio alumno. A forma en que o avaliamos condiciona o método de aprendizaxe e inflúe na aprendizaxe mesmo. De calquera forma dada a tipoloxía do Grao expónse como ferramenta de avaliación a avaliación continua segundo o sinalado.

A aprendizaxe a través dos créditos ECTS axústase a unha avaliación continuada que debe contribuír de forma decisiva a estimular ao alumno para seguir o proceso e a involucrarse máis na súa propia formación. Se aposta por un criterio xeral de avaliación no que é obrigado contar cun instrumento, a avaliación continua, materializada na elaboración de traballos.

A avaliación debe servir para verificar que o alumno asimilou os coñecementos básicos que se lle transmitiron e adquirido as competencias xerais. Pero a avaliación tamén debe ser o instrumento de comprobación de que o estudante adquiriu as competencias teóricas e prácticas do título. Por iso, utilízanse métodos de aprendizaxe e seguimento variados (exposicións orais preparadas de antemán, explicacións curtas realizadas polos alumnos en clase, manexo práctico de bibliografía, uso de computador, traballo en equipo, etc.) que permitan lograr que o alumnado adquira progresivamente as competencias transversais e prácticas.

A avaliación da materia expónse de modo continuo e se aposta pola presencialidade na mesma.

Para poder superar a materia será necesario cumprir os seguintes requisitos:

1º Entregar todos os traballos propostos, nos prazos e formas indicados na materia.

2º Asistir regularmente a clases. Esixírase unha asistencia mínima do 80%.

A materia, que constitúe unha unidade, consta de dous bloques:

Bloque I: Arquitectónico

Bloque II: Xeográfico

En cada un dos bloques propórase un traballo que será desenvolvido polo alumnado ao longo do curso, mediante entregas-correccións parciais.

Cada traballo terá unha entrega final que será defendida publicamente polo/a autor/a.

A cualificación en cada bloque obterase da seguinte composición:

75% para o Traballo realizado.

25% Para a Exposición do Traballo en sesión final.

A cualificación final da materia será a media aritmética da cualificación dos dous traballos, sendo necesario obter un nota mínima de 4 (sobre 10), en cada un dos traballos para poder obter o aprobado.

Avaliación en convocatoria adiantada: Para poder optar á avaliación en convocatoria adiantada deben cumprirse as condicións de avaliación xeral nun curso previo. Estudantes con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia: Para estes casos, sempre que contén con recoñecemento oficial da dirección do centro, non se terá en conta a esixencia de asistencia mínima, manténdose o resto de esixencias xerais establecidas.

Xeral

Todos os aspectos relacionados con "dispensa académica", "adicación ao estudo", "permanenza" e "fraude académico" rexíranse de acordo coa normativa vixente da UDC, en aquilo non recollido especificamente.

<p>Bibliografía básica</p>	<ul style="list-style-type: none"> - DÍAZ-FIERROS, F. (Ed.) (2009). Olladas críticas sobre a paisaxe. Consello da Cultura Galega, Santiago de Compostela - NOGUÉ. J. (2008). El paisaje en la cultura contemporánea. Biblioteca Nueva, Madrid - JELLICOE, G. y JELLICOE, S. (2004). El paisaje del hombre. Gustavo Gili, Barcelona - MADERUELO, J. (Ed.) (2008). La construcción del paisaje contemporáneo. Centro de Arte y Naturaleza Fundación Beulas, Huesca - OTERO, R. (1928). Paisajes y problemas geográficos de Galicia. Compañí-a Iberoamericana de publicaciones, Madrid - OTERO, R. (2009). Paisaxe e cultura. Galaxia, Vigo - BOUHIER, A (2001). Ensaio xeográfico de análise e interpretación dun vello complexo agrario. Xunta de Galicia - CASTELLS, M. y BORJA, J (1997). Local y global. La gestión de las ciudades en la era de la información. Taurus - ALONSO PEREIRA, José Ramón (2005). Introducción a la Historia de la Arquitectura. Reverté - VV.AA. (2010). Patrimonio Industrial y Paisaje. TICCIH España - Davallon, J (2006). Le don du patrimoine. Une approche communicationnelle de la patrimonialisation. Hermes Science-Lavoisier - Fernández Salinas, V. e Silva, R. (2016). Deconstruyendo los paisajes culturales de la Lista del Patrimonio Mundial de la Unesco. Cuadernos geográficos de la Universidad de Granada, 55 - Frolova, M. e Bertrand, G. (2006). «Geografía y paisaje», en Tratado de Geografía Humana.. Anthropos/Universidad Autónoma Metropolitana-Iztapalapa - Gómez Mendoza, J. (2008). «La mirada del geógrafo sobre el paisaje: del conocimiento a la gestión», en Paisaje y territorio. Beulas - Martínez de Pisón, E. (2002). «Reflexiones sobre el paisaje», en Estudios sobre historia del paisaje español.. Universidad Autónoma de Madrid/Fundación Duques de Soria/Catarata - Mata, R. (2006). «Métodos de estudio del paisaje e instrumentos para su gestión. Consideraciones a partir de experiencias de planificación territorial», en El paisaje y la gestión del territorio. Criterios paisajistic. Diputación de Barcelona - Múgica, M. et al. (2019). EUROPARC-España. 2019 Anuario 2018 del estado de las áreas protegidas en España.. Fundación Fernando González Bernáldez - Nogué, J. (2011). «Paisajes agrarios españoles: desde sus bases territoriales a sus representaciones, catalogaciones y arquetipos», en Los paisajes agrarios de España. Caracterización, evolución y tipificación.. Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino - Ortega Cantero, N. (1987). Geografía y cultura. Alianza - Robertson, I. e Richards, P. (eds.) (2003). Studying Cultural Landscapes. Arnold - Sauer, C. O. (1925). The Morphology of Landscape. University of California Publications in Geography - Silva, R. e Fernández Salinas, V. (2017). «El nuevo paradigma del patrimonio y su consideración con los paisajes: Conceptos, métodos y prospectivas». Documents d'Anàlisi Geogràfica, 63 - Tuan, Y.-F. (1977). Space and Place. University of Minnesota Press - Caridad Graña, J.A. (2023). «Galicia: Arquitectura, Comarcas y Comarcalización». Colegio Oficial de Arquitectos de Galicia - Alonso Pereira, J.R. (2023). «La Arquitectura de Galicia: dos mil años de historia». Colegio Oficial de Arquitectos de Galicia
<p>Bibliografía complementaria</p>	<p>Referencias web:
<i>http://paisajeycultura.blogspot.com/p/recursos.html</i>Referencias web:http://paisajeycultura.blogspot.com/p/recursos.html</p>

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Teoría da Paisaxe/630G03019

Arte e Paisaxe/630G03005

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Observacións
Como parte das tarefas da materia, poderase preparar material síntese do traballo realizado para a súa exposición conxunta a finais de curso, en distintos eventos organizados polo Departamento de Proxectos Arquitectónicos, Urbanismo e Composición. Ao longo do curso, o profesorado pode recomendar a asistencia a determinados eventos divulgativos (congresos, xornadas, simposios, conferencias, etc.), organizados pola ETSAC, o DPAUC, etc., que teñan relación co contido docente da materia, co obxectivo de proporcionar ao alumnado coñecementos e experiencias actuais referentes a un determinado ámbito de estudo.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías